

ks. Piotr Kroczek

 <https://orcid.org/0000-0002-6872-2953>

UNIWERSYTET PAPIESKI JANA PAWŁA II W KRAKOWIE

 <https://ror.org/0583g9182>

Czy na gruncie prawa kanonicznego umowa powierzenia przetwarzania danych może być ustna?

Kazus z działalności Kościelnego Inspektora Ochrony Danych

W praktyce Kościelnego Inspektora Ochrony Danych, podczas kontroli przeprowadzonej w jednej z parafii, wyłonił się następujący problem. Parafia zawarła umowę z pewnym podmiotem na obsługę monitoringu obejmującego teren kościoła i teren przykościelny. Pojawiła się kwestia umowy dotyczącej powierzenia przetwarzania danych pochodzących z nagrań. Parafia stała na stanowisku, że skoro Dekret¹ w art. 19 ust. 2 stanowi o „umowie lub innym zobowiązaniu prawnym”, to taka forma jest wystarczająca.

Celem artykułu jest danie uargumentowanej odpowiedzi na pytanie: Czy na gruncie prawa kanonicznego umowa powierzenia przetwarzania danych może być zawarta w formie ustnej?

---

¹ Konferencja Episkopatu Polski, Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 13 marca 2018 r., podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie, na podstawie kan. 455 Kodeksu Prawa Kanonicznego, w związku z art. 18 Statutu KEP, po uzyskaniu specjalnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej z dnia 3 czerwca 2017 r., „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 2018 nr 30, s. 31–54 (dalej: *Dekret o ochronie danych osobowych z 2018 r.*).

1. Wymogi Dekretu dotyczące powierzenia przetwarzania

Umowa powierzenia przetwarzania to umowa pomiędzy administratorem (art. 5 pkt 4 Dekretu) a podmiotem przetwarzającym (art. 5 pkt 5 Dekretu), która towarzyszy umowie głównej pomiędzy tymi stronami². Umowa główna dotyczy najczęściej jakiejś usługi. Umowa powierzenia reguluje to, jak strony ułożą swoje stosunki (prawa i obowiązki) w zakresie ochrony danych w związku z powierzeniem tych danych, które następuje w ramach umowy głównej.

Powierzenie danych wymaga spełnienia przesłanek z art. 19 ust. 1 i 2 Dekretu, a mianowicie: (1) podmiot przetwarzający powinien zapewniać wystarczające gwarancje wdrożenia odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych, by przetwarzanie spełniało wymogi Dekretu i gwarantowało ochronę praw osób, których dane dotyczą oraz (2) powierzenie musi być dokonane w formie umowy lub innego zobowiązania prawnego. Dodatkowo wskazuje się w art. 19 ust. 4 Dekretu, że powierzenie przetwarzania danych podmiotowi nienależącemu do porządku kanonicznego, czyli podmiotowi powstałemu i działającemu zasadniczo na podstawie prawa świeckiego, musi zostać dokonane na podstawie umowy zawartej zgodnie z kan. 1290. Kanon ten nakazuje, aby to, co prawo państwowe na danym terytorium postanawia odnośnie do umów, zarówno w ogólności, jak i w szczególności, było zachowywane również mocą prawa kanonicznego w odniesieniu do spraw podlegających władzy rządzenia Kościoła.

2. Forma umowy powierzenia przetwarzania

Dekret nie wskazuje wprost, w jakiej formie ma być zawarta umowa. Mogłoby się zatem wydawać, że umowa może być w formie dowolnej, w tym także formie ustnej. Takie twierdzenie można by oprzeć na recypowaniu do porządku kanonicznego art. 73 § 1 Kodeksu cywilnego na podstawie kan. 1290³. Zasada wyrażona w tym

---

² Szerzej na temat administratora i procesora, zob.: P. Kroczek, P. Skonieczny, *Ochrona danych osobowych w Kościele katolickim. Komentarz do Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim z 2018 roku*, t. 2, red. J. Krzywda, cz. 3: *Zagadnienia ogólne. Artykuły 1–5*, Kraków 2022, odpowiednio: s. 116–139, 140–145 (*Annales Canonici. Monographiae*, 10).

³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. z 2023 r. poz. 1610.

przepisie głosi, że jeżeli prawo nie zastrzega specjalnej formy do dokonania czynności prawnej (np. zawarcia umowy), to forma ta może być dowolna.

Jednakże powyższa zasada nie ma zastosowania do formy umowy powierzenia przetwarzania danych. Takie twierdzenie można wysunąć na podstawie co najmniej kilku argumentów.

Argument 1: zasady przetwarzania danych. Dekret w art. 6 ust. 2 nakłada na administratora obowiązek bycia zdolnym do wykazania przestrzegania standardów ochrony danych wskazanych w ust. 1 tego artykułu (zasada rozliczalności). Wśród nich jest standard ujęty w zasadę przejrzystości przetwarzania (art. 6 ust. 1 pkt 1 Dekretu). Oznacza ona, że przetwarzanie ma odbywać się w sposób czytelny dla osoby, której dane dotyczą. W praktyce zasada ta oznacza, że administrator, w ramach realizacji obowiązku informacyjnego, musi umieć wykazać fakt zawarcia umowy powierzenia. Do tego celowe jest zawarcie umowy w innej formie niż ustna.

Argument 2: okoliczności powstania ustawy. Zgodnie z kan. 17, dokonując wykładni ustaw kościelnych (a taką ustawą jest Dekret)⁴, należy zwracać uwagę na okoliczności powstania aktu normatywnego (*circumstantiae*). Dla Dekretu tą okolicznością jest regulacja unijna, czyli RODO⁵, które obejmuje także działanie Kościoła w dziedzinie stosunków cywilnoprawnych⁶.

W RODO istnieje obowiązek pisemności, w tym formy elektronicznej, do zawarcia umowy powierzenia przetwarzania. Obowiązek ten został zapisany *expressis verbis* w art. 28 ust. 9 RODO: „Umowa lub inny akt prawny, o których mowa w ust. 3 i 4, mają formę pisemną, w tym formę elektroniczną”⁷.

---

4 P. KroczeK, P. Skonieczny, *Ochrona danych osobowych w Kościele katolickim. Komentarz do Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim z 2018 roku*, red. J. Krzywdy, t. 1, cz. 1: *Kwestie wstępne*, cz. 2: *Preambuła*, Kraków 2022 (Annales Canonici. Monographiae, 9), s. 50: „[...] w wykładni przepisów Dekretu należy bezwzględnie stosować dyrektywy interpretacyjne ustanowione przez najwyższego ustawodawcę kościelnego w kan. 17–21 CIC”.

5 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 4.5.2016, L 119/1.

6 Zob. na temat obszarów działalności Kościoła i prawa mającego zastosowanie, np. P. KroczeK, *Przetwarzanie danych osobowych przez podmioty Kościoła katolickiego w Polsce: transfer pomiędzy państwami*, Kraków 2020, s. 53, <https://doi.org/10.21906/9788376431994>.

7 W literaturze przedmiotu słusznie wskazuje się, że „oprócz formy pisemnej i elektronicznej należałoby dopuścić zawieranie umów powierzenia w formie dokumentowej, ale wyłącznie pod takim warunkiem, że użyte rozwiązania zapewniają integralność oraz autentyczność umowy powierzenia”

Na podstawie RODO, o czym także można wspomnieć, istnieje obowiązek po stronie procesora przetwarzania danych na udokumentowane polecenie administratora (art. 28 ust. 3 lit. a RODO). Formy ustnej polecenia przetwarzania procesorowi z pewnością nie można uznać za udokumentowaną.

Argument 3: cel ustawy. Zgodnie z kan. 17, dokonując wykładni przepisów prawa kanonicznego, należy brać pod uwagę cel ustawy (*legis finis*). Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu, Dekret

powstał [...] w celu dostosowania prawa Kościoła w Polsce do RODO, jak tego wymaga art. 91 ust. 1 RODO. W związku z tym należy przepisy komentowanego Dekretu interpretować zgodnie z wolą ustawodawcy kościelnego, czyli dostosowując je do regulacji europejskiej i krajowej obowiązującej w Polsce⁸.

Regulacja RODO w tym zakresie jest jasna. Nie budzi także wątpliwości jej zastosowanie przez krajowy organ nadzorczy, czyli Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych. Powierzenie przetwarzania danych bez zawartej na piśmie umowy powierzenia jest okolicznością, która skłania ten organ do nałożenia kary administracyjnej – na przykład w decyzjach o sygnaturach: DKN.5131.29.2022, DKN.5131.31.2021. Chcąc zrealizować cel Dekretu, mając na względzie określone okoliczności powstania ustawy, należy przyjąć, że forma umowy przetwarzania musi być inna niż ustna.

Artykuł 4: miejsca paralelne. Kanon 17 wymaga, aby przy dokonywaniu wykładni szukać miejsc paralelnych (*loci paralleli*). Miejsca te można znaleźć także ustawach należących do porządku kanonicznego lub innego, a mające ten sam lub podobny przedmiot regulacji, wyrażają tę samą zasadę prawną albo zawierają takie same lub podobne słowa. Bez wątpienia paralelnym miejscem dla art. 19 ust. 2 Dekretu jest art. 28 ust. 9 RODO w związku z art. 28 ust. 3 i 4 RODO.

Argument 5: ratio legis. *Ratio legis (finis operis)* to dobro zamierzone przez prawodawcę, któremu ustawa ma służyć. Dekret ma także służyć lepszej niż dotychczas ochronie danych osobowych w Kościele w Polsce. Bez wątpienia pisemna

---

(P. Barta, M. Kawecki, P. Litwiński, *Komentarz do art. 28, teza 5*, w: *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych*, red. P. Litwiński, s. 320); podobnie: K. Witkowska-Nowakowska, w: *RODO. Ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*, red. E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz, Warszawa 2018, art. 28.

⁸ P. Kroczek, P. Skonieczny, *Ochrona danych osobowych w Kościele katolickim. Komentarz do Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim z 2018 roku*, red. J. Krzywdą, t. 1, cz. 1: *Kwestie wstępne*, cz. 2: *Preambuła*, Kraków 2022, s. 54 (*Annales Canonici. Monographiae*, 9).

umowa, a przynajmniej w umowa w formie dokumentowej, przyczynia się do lepszej ochrony danych niż umowa ustna.

Podsumowanie

Wskazane argumenty nie są jedynymi, które można przytoczyć. Już te podane powyżej wystarczają jednak, aby odpowiedzieć na pytanie ze wstępu artykułu, dotyczące tego, czy umowa powierzenia przetwarzania danych przez parafię podmiotowi zajmującemu się obsługą monitoringu może być zawarta w formie ustnej. Odpowiedź brzmi: *negative*. Umowa taka na gruncie prawa kanonicznego powinna być zawarta w formie przynajmniej dokumentowej, a najlepiej pisemnej. Stanowisko parafii przedstawione w kazusie było więc nieprawidłowe, ponieważ było niezgodne z prawem.

Kościelny Inspektor Ochrony Danych ma uprawnienia do nakazania przywrócenia stanu zgodnego z prawem, w tym nakazania parafii zawarcia przedmiotowej umowy zgodnie z prawem (art. 38 ust. 3 Dekretu). Ponadto podmiot mający władzę rządzenia nad parafią, np. biskup diecezjalny, także może nakazać parafii dokonanie takiej czynności (kan. 1290 w zw. z kan. 515 § 1).

ABSTRAKT

Czy na gruncie prawa kanonicznego umowa powierzenia przetwarzania danych może być ustna? Kazus z działalności Kościelnego Inspektora Ochrony Danych

Artykuł porusza zagadnienie formy umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych na gruncie prawa kanonicznego. Autor bada przepisy prawa kanonicznego i prawa powszechnie obowiązującego, w tym RODO. Przytoczone argumenty odwołują się do zasad przetwarzania danych oraz zasad wykładni prawa kanonicznego, o których mowa w kan. 17. Konkluzja jest jednoznaczna – umowa powierzenia przetwarzania danych w prawie kanonicznym musi mieć formę pisemną lub przynajmniej dokumentową, aby spełniać wymogi prawne i standardy ochrony danych osobowych.

Słowa kluczowe: umowa powierzenia przetwarzania, Dekret Konferencji Episkopatu Polski z 2018 r., RODO, zasady przetwarzania danych, administrator, podmiot przetwarzający

---

ABSTRACT

**Can a data processing contract be oral under canon law?
Case-study on the activities of Church Data
Protection Supervisor**

The article addresses the issue of the form of the contract for entrustment of personal data processing under canon law. The author examines the provisions of canon law and generally applicable law, including the GDPR. The arguments used in the article derive mainly from the principles of data processing, the principles of interpretation of canon law referred to in canon 17. The conclusion is clear: a data processing entrustment agreement in canon law must be in writing or at least in documentary form in order to comply with legal requirements and standards of personal data protection.

Keywords: data processing contract, 2018 Decree of the Polish Episcopal Conference, GDPR, data processing principles, controller, processor

---

BIBLIOGRAFIA

---

1. Barta P., Kawecki M., Litwiński P., *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych. Ustawa o ochronie danych osobowych. Wybrane przepisy sektorowe. Komentarz*, red. P. Litwiński, Warszawa 2021.
2. Bielak-Jomaa E., Lubasz D., *RODO. Ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*, Warszawa 2018.
3. Kroczek P., *Przetwarzanie danych osobowych przez podmioty Kościoła katolickiego w Polsce: transfer pomiędzy państwami*, Kraków 2020, <https://doi.org/10.21906/9788376431994>.
4. Kroczek P., Skonieczny P., *Ochrona danych osobowych w Kościele katolickim. Komentarz do Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim z 2018 roku*, red. J. Krzywda, t. 1, cz. 1: *Kwestie wstępne*, cz. 2: *Preambuła*, Kraków 2022 (Annales Canonici. Monographiae, 9).
5. Kroczek P., Skonieczny P., *Ochrona danych osobowych w Kościele katolickim. Komentarz do Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim z 2018 roku*, red. J. Krzywda, t. 2, cz. 3: *Zagadnienia ogólne. Artykuły 1–5*, Kraków 2022 (Annales Canonici. Monographiae, 10).